

Recaızade Mahmut Ekrem'in bilinmeyen küçürek piyesi: "Havada Çarpışan Sesler"

Esra SAZYEK¹

APA: Sazyek, E. (2020). Recaızade Mahmut Ekrem'in bilinmeyen küçürek piyesi: "Havada Çarpışan Sesler". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (20), 287-295. DOI: 10.29000/rumelide.791632.

Öz

Recaızade Mahmut Ekrem'in (1847-1914) eser verdiği türler arasında tiyatro da vardır. Onun dört piyesi bulunmaktadır. O tiyatroya, henüz edebî hayatının başlarında ilgi duyup bu türde eser verirken zamanla ondan uzaklaşır. Edebî verimini daha çok şiirleri ve teorik çalışmaları ile oluşturan yazarın, aslında, bu çalışmayla adını duyurduğumuz beşinci bir piyesi daha vardır. "Havada Çarpışan Sesler yahut Sahnesiz bir Temaşa" adlı bu küçürek piyes, 1910 Haziran'ında *Donanma* mecmuasında yayımlanmıştır. Piyes, Donanma Cemiyeti'nin düzenlediği yardım sürecinin kapsamında yayımlanmıştır. Recaızade Ekrem, halkın bu sürece yeterince maddî katkıda bulunmadığı düşüncesi üzerine kaleme aldığı bu küçürek piyesinde özellikle İstanbul'da yaşayan varlıklı insanlara eleştirel bir tutum takınır; onları zevke, eğlenceye para harcamak yerine bu kampanyaya destek olmaya çağırır. Piyes, adından da anlaşılacağı üzere, sahne gerektirmeyen bir yapıya sahiptir. Figüratif kadrosu üç "ses"ten ibaret olan piyeste bir Osmanlı vatanseverinin yüreği, vatan ve toplumsal bilinç/vicdan "Birinci Ses", "İkinci Ses" ve "Üçüncü Ses" olarak konuşurlar. Eser bu özelliğiyle alegorik, dolayısıyla metaforik bir nitelik taşır.

Anahtar kelimeler: Recaızade Mahmut Ekrem, tiyatro, küçürek piyes, alegori, Donanma Cemiyeti

Recaızade Mahmut Ekrem's unknown short short play: "Sounds Clashing in The Air"

Abstract

Theater is available among the types that Recaızade Mahmut Ekrem (1847-1914) gave the works. He had four plays. While he gave the works in that type as being interested in theater at the beginning of his literary life, he got back from it in time. Actually, the writer who made his literary yield mostly with his poetries and theoretical studies had a fifth play that we get its famous with this study. This short short play in the name of " Sounds Clashing in The Air or A Non-Stage Amusement" was published on the journal of Navy on June, 1910. The play was published within the scope of a donation process that The Navy Association organized. Recaızade Ekrem had a critical attitude especially against wealthy people who lived in İstanbul on his short short play that he wrote on a view that people did not make a financial contribution sufficiently for the process; he called them to support the campaign instead of spending money on the enjoyment, entertainment. As it can be understood from its name, the play has a structure which does not require a stage. An Ottoman patriot's heart, nation and social consciousness/ conscience talk as "First Sound", "Second Sound" and "Third

¹ Dr., Kocaeli Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü, esazyek@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5750-7158 [Makale kayıt tarihi: 30.06.2020-kabul tarihi: 20.09.2020; DOI: 10.29000/rumelide.791632]

Sound" on the play that its figurative casting consists of three sounds. With this feature, the work has a parabolic, so a tralatitious quality.

Keywords: Recaîzade Mahmut Ekrem, theater, short short play, parable, Navy Association

Giriş

Türk edebiyatının on dokuzuncu yüzyıldaki en önemli ediplerinden Recaîzade Mahmut Ekrem (1847-1914), edebiyatın hemen her türünde eser vermiş, üretken bir sanatçıdır. Edebiyatımızın modernleşme sürecine özellikle teorik düzlemdeki çalışmalarıyla önemli katkısı olan Recaîzade Ekrem, önce romantik bir edebiyat anlayışına sahipken 1885 yılında Beşir Fuad'ın başlattığı ve "Şiir-Hakikat" adıyla bilinen tartışma sonrasında realist bir anlayışa yönelmiş ve *Araba Sevdası* (1896) adlı romanıyla ününü perçinlemiştir. Onun söz konusu gerçekçi tutumu, 23 Temmuz 1908'de ilân edilen İkinci Meşrutiyet sonrasında toplum meselelerine ilgisini artırmış, edebî üretimi çok azalmakla birlikte yazdığı birkaç eserin tamamını toplumsal bir bakış açısıyla kaleme almıştır.

Üstad'ın bu bağlamdaki bir eseri, yayımlanışından sonra günümüze kadar dikkatlerden kaçmış olan, dolayısıyla hiçbir çalışmada adı geçmeyen "Havada Çarpışan Sesler" adlı küçürek piyesidir. *Donanma* mecmuasının Haziran 1910 tarihli dördüncü sayısında çıkan piyes, deniz kuvvetleri için başlatılan yardım sürecine katkı amacıyla kaleme alınmıştır. Hem piyesin içeriğinin hem de yazıldığı dönem içindeki konumunun daha iyi anlaşılması için, öncelikle, anılan sürece ve dergiye ilişkin özlü bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Osmanlı donanmasının 3 Temmuz 1909 günü Boğaziçi'nde padişah Mehmet Reşat'ın huzurundaki tören geçişi sırasında izleyenler gemilerin bakımsızlığını görür ve çok üzülür. Nitekim donanma, son otuz yılda oldukça âtlı bırakılmış ve neredeyse bütün gücünü yitirmiştir. Bu törenin akabinde bürokrat, asker, öğretmen, hekim, mühendis gibi farklı mesleklerden aydın düşünceli kişilerin öncülüğündeki girişimlerin sonucunda, 19 Temmuz 1909'da "Donanma-yı Osmânî Muâvenet-i Milliyye Cemiyeti" kurulur. Bütünüyle bir sivil toplum hareketi olarak kurulan cemiyet, yaklaşık on yıllık etkinliğinde yurdun hemen her yerinde örgütlenmiş bir kuruluş haline gelir, çok başarılı organizasyon kabiliyetiyle Osmanlı donanmasına güçlü gemilerin ve teçhizatın alınmasını sağlar. Önceleri Osmanlılık düşüncesini benimseyen Cemiyet, özellikle Trablusgarp ve Balkan Savaşlarının etkisiyle milliyetçi bir kimliğe bürünür; Türkçü derneklerle ve İttihat ve Terakki Fırkasıyla yakınlaşır. Kurulduğu günden itibaren özellikle sivil ve askeri memurların gönüllü ve düzenli katkısını alan Donanma Cemiyeti, Amerika'dan Hindistan'a, Rusya'dan, İran'dan Almanya'ya kadar geniş bir coğrafyada yaşayan Müslümanlardan ve Türklerden bağışlar toplar. Cemiyet'in maddî kaynağı içinde bağışların yanı sıra hazırlanan ürün ve hizmetlerin satışından elde edilen gelir de bulunmaktadır. İğne, rozet, kalem, kartpostal, posta pulu, sigara kâğıdı, kibrit gibi objeler yaptırılıp satışa sunulur; piyesler, konserler, spor müsabakaları düzenlenir; kemik, paçavra, hurda, kâğıt gibi nesnelere toplanıp satılır. Hatta bakliyat üretimi bile yapılır. Donanma Cemiyeti, birbiriyle ilintisi olmayan farklı alanlardaki çalışmalarıyla tek bir amaca, donanmaya yeni gemiler alımına hizmet etmektedir. Cemiyet, bütün bunların yanında asıl gelir kaynağı olarak milletin kendisini görmektir. Halkın gönüllü katılımı için her türlü etkinliği yapmakla birlikte, her Osmanlı'nın en az kırk para vermesi için de propaganda yapar.

Donanma Cemiyeti'nin bu kapsamlı etkinlik yelpazesinin içinde bir de dergi projesi bulunmaktadır. Kuruluştan sekiz ay sonra, Mart 1910'da ilk sayısı yayımlanan *Donanma* mecmuası, hem maddî bir gelir sağlamak hem de etkinliklerden haberler vermek suretiyle kamuoyunu bilinçlendirmek gibi değişik

amaçlarla yayın hayatına atılır. Dergi, Cemiyet'in ömrü süresince iki yüz sayı çıkararak belirtilen görevlerini yerine getirmiştir (Özçelik, 2000).

Derginin özellikle ilk sayılarında Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat gibi ediplerin de kalem ürünleri görülmektedir. Yukarıda değinildiği üzere, milletin -henüz yeterli görülmeyen- maddî desteğini sağlama arzusu, dergideki edebî metinlerin tematik ortaklığını da beraberinde getirmiştir. Örneğin, Hüseyin Suat'ın kısa mensuresindeki "Ah kaçmayalım, verelim varımızı aç kalalım kaçmayalım" (*Donanma*, 1910/1, 23) sözleri, halkı yardıma çağırma çabalarının boyutunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Piyesin içlemi

"Havada Çarpışan Sesler", Donanma Cemiyeti'nin -yukarıda değinilen- milletten nakit yardım toplama çabalarına dayalı propagandist tutumunun içinde değerlendirilmesi gereken bir eserdir. Recaızade Ekrem, edebiyat camiasının söz konusu sürece katkısı kapsamında kaleme aldığı küçürek piyesinde milleti bağdaşık bir kitle olarak görmemiştir. Dolayısıyla millet, onun nezdinde farklı kesimlerden meydana gelen bir topluluktur. Piyes, bu temel yönüyle sosyoloji ve iktisat tarihi gibi alanlarda çalışan araştırmacılar için de bol veri barındırmaktadır. Ona göre varlıklı kesim Donanma Cemiyeti'ne yeterince katkı vermemektedir. Recaızade Ekrem, eserini bu ana düşünce üzerine kurar. Üstad, özellikle zenginlerin vatanseverlik duygularını kıskırtmayı hedeflemektedir piyesinde. Vatan sevgisi, her türlü kişisel durumların önündedir Dolayısıyla, özellikle varlıklı insanlar, gerektiğinde, vatan uğrunda bütün maddi imkânlarını düşünmeden gözden çıkarabilmelidir.

"Havada Çarpışan Sesler yahut Sahnesiz Bir Temaşa", adından da anlaşılacağı üzere, paradoksal bir anlayışla, sahne gerektirmeyen bir piyes olarak kaleme alınmıştır. Böylesi bir anlayış, tiyatro türünün imkânlarını geliştirmesi bakımından dikkat çekicidir. Yazar, oldukça yaratıcı bir tutumla, vermeyi amaçladığı sosyal iletiyi tiyatronun küçürek bir örneğiyle, üstelik alegorik nitelikli figürlerle ve sahnemiz bir piyes ortamıyla vererek metaforik bir eser ortaya koymuştur. Bu bakımdan özgün bir özellik kazanan piyes, kendisinden kırk iki yıl önce sosyopolitik eleştirilerini doğrudan dile getirmekle birlikte, bir rüya formuna bürüyerek fantastikleştiren ünlü "Rüya" ile benzeşmektedir. Dolayısıyla, Recaızade Ekrem'in piyesi, içeriğindeki reel öğeleri metaforik bir formla sunuşu bakımından Ziya Paşa'nın eserinden esintiler taşır. Recaızade Ekrem de -Ziya Paşa gibi- meseleyi bir makale formu içinde doğrudan ifade etme imkânına sahipken edebî nitelikli bir metin yazmayı tercih etmiştir. Üstelik rüya formu insan doğasının gerçekliğı içinde kalırken piyesteki ortam, kurmacanın sınırlarını zorlayan bir yaratıcılığın ürünüdür. Piyesteki figürler temsili yönleriyle, dolayısıyla, yüklendikleri rolü ön plâna çıkararak gösterirler kendilerini. Bu figüratif durum, piyesi alegorik bir temele yerleştirir. Eser, bu bakımdan da Abdülhak Hamit'in *Liberte* (1913) adlı piyesiyle ilintilendirilebilir. Hamit'in eserinde de figürler temsili yönleriyle vücut bulurlar. Bununla birlikte *Liberte* türün yerleşik formatları içinde, sahnelenmeye uygun yazılmış bir piyestir. *Havada Çarpışan Sesler* ise figürlerinin niteliğı noktasında da metaforik bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla, figürler, vatanseverlik ve fedakârlık değerlerini temsilde üstlendikleri belirginleştirme açısından alegorik bir özelliğe sahip iken anılan değerleri kapalı istiare şeklinde kişileştirme açısından ise metaforik bir nitelik kazanır. Bir Osmanlı askeri yerine bir "Osmanlı yüreğı"nin ve bir toplum önderinin yerine bir "hâtif-i gayb"ın figürleştirilmesi piyese söz konusu özelliğı kazandırır. Bir başka deyişle, figür, bir Osmanlı yiğıdi değıl; onun yüreğıdir. Bilge bir yol gösterici değıl; onun zihnidir. Üstelik sahnesi bile olmayan piyesin ortamında salt birer ses olarak somutlaşmaktadır bu figürler. Ne var ki bu "ses"ler, insana aidiyetleri bakımından somut özellik taşımakla birlikte görünümleri bakımından saydamdır. Bu bağlamda, kendilerinde dolaylı bir soyutluk olduğı da söylenebilir. İçeriğini göstererek aktaran bir sanat olan tiyatronun bu temel özelliğı böylelikle ters yüz edilir ve sadece havada

çarpışan seslerden oluşan bir "temaşa" ortaya çıkar ki, bu da piyesi metaforik bir düzleme yerleştirir². Dolayısıyla, sahnesiyle, dekoruyla, figürleriyle görülerek izlenebilen bir piyes değil; sadece duyularak algılanabilen zihinsel bir temaşadır bu.

Piyenin figüratif kadrosu üç kişiden ibarettir. Bunlar "Bir Osmanlı Yüreği", "Vatan-ı Müşterek" ve "Hatif-i Gayb"dır. Recaizade Ekrem onları "birinci ses", "ikinci ses" ve "üçüncü ses" olarak nitelendirmiştir. Birinci ses Osmanlı vatanseverlerini, ikinci ses vatani, üçüncü ses de ortak vicdanı seslendirmektedir.

Piyes, Birinci Ses'in, yani Osmanlı Yüreği'nin vatana seslenen sözleriyle başlar. Vatan, onun için topolojik bağlamda cennet; figüratif bağlamda ise annedir. Osmanlı, onun bereketli topraklarında beslenip büyümüş, onun şefkatli kucagında korunmuştur. Osmanlı insanını yetiştirip eğiten, yine vatandır. Onun sahip olduğu maddî manevî her türlü kazanımı, değeri vatan sağlamıştır. Üzerinde yaşayanların faniliğine karşılık kutsal vatan ebedidir.

Birinci Ses'in bu sözlerine cevap veren Vatan, bir anne sevecenliğiyle konuşur. Nimetlerinden yararlanan insanların kişisel mutluluğuna ve refahına çok sevindiğini; ancak birlik ve kardeşlik anlayışı içerisinde çalışıp topluca müreffeh olabildikleri zaman mutlu olacağını söyler.

Bu arada Hâtif-i gayb³, uyarıcı, sorgulayıcı bir ses tonuyla söze girer. O, "üçüncü ses" olarak toplumsal vicdanı ve bilinci temsil ederken aynı zamanda Recaizade Ekrem'in sözcülüğünü üstlenmektedir. Dolayısıyla, onun özellikle müreffeh kesimlere yönelik sözlerinde Üstad'ın sesi vardır. O, donanma için doğrudan kendisine ait düşüncelerle millette yaratacağı etkiden çok daha fazlasını sağlamayı amaçlamaktadır bu kişileştirmeye. 19.yüzyıl yazarları zaman zaman başvurdukları karşılaştırma yöntemiyle kitleyi daha etkili bir biçimde yönlendirebiliyordu. Sözelimi *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*, *İntibah*, *Felâatun Bey ile Rakım Efendi* gibi ilk romanlarımızda karşıt iki figürü, yaşantıyı veya durumu işleyerek okuyucuyu olumlu olana yönlendirme şeklindeki -görece dolaylı kılınmış öğretici- yazar tutumunu Recaizade Ekrem de piyesinde kullanır.

Üçüncü Ses'e göre, Osmanlı insanı vatan sevgisinden kuşku duyulmamakla birlikte bunu hayata geçirme hususunda yeterince cömert değildir. Özellikle şehirlerde yaşayan varlıklı insanlar, "vatanın için şimdiye kadar ne fedakârlıklarda bulundun?" sorusuna cevap verebilecek durumda değildir. Hâtif-i Gayb, bu noktada gerekli yanıt vermeye girişir. Vatanın bekası, bütün uygar dünyanın imreneceği temizlikte ve düzenlilikte şehirler kurmakla, ahlâklı, çalışkan çocuklar yetiştirmekle, güçlü ordular kurmakla ve en önemlisi yeri geldiğinde kendini feda etmeye hazır olmakla sağlanabilir. Ancak bunu bilmek yetmez; kanıtlamak da gerekir. Onun bu uyarıcı sözleri karşısında şaşırın Birinci Ses, ona kim olduğunu ve neden böyle sert sözler söylediğini sorar. Hatif-i Gayb'ın cevabı gittikçe sertleşen bir tondadır. Ona göre özellikle şehirlerde refah içinde yaşayan halkın donanmaya maddî katkısı çok yetersizdir. Zevke, eğlenceye bol para harcayan insanların yaşadığı bir şehirde vatan savunmasında çok önemli rolü olan donanma için toplanabilen para, gerekenin onda birinde kalmıştır. Üçüncü Ses, sözlerini kutsal vatana hitaben söylediği "ümit edelim ki sevgili evlâdın olan Osmanlılar sabıkta olduğu gibi bundan sonra da sana her cihetle lâıyk evlât olsunlar" sözleriyle bitirir. Bu liyakatin tek yolu, donanmanın âcil eksiklerini

² Alegori ve metafor hakkında geniş bilgi için bkz.: Cuddon, 1999: 20-23; Baldick, 2008: 7-8; Huyugüzel, 2018: 26-32; 243-249.

³ "Hâtif-i gayb" ya da "hâtif-i gâib", görünmeyen çağırıcı, seslenici demektir. Sözcük mecazen vicdan, bilinç anlamında da kullanılmaktadır (Devellioğlu, 1999: s.341). *Lûgat-i Naci*'de tamlama yoksa da sadece "hatif" sözcüğü vardır ve "âlem-i gaybdan haber veren melek" (Muallim Naci, (1308/1893) 1978: 935) anlamındadır. *Kamus-ı Türki*'de de sadece "hâtif" sözcüğü bulunmaktadır (Şemsettin Sami, (1317/1901) 1987: 1503-1504).

gidermek için elbirliğiyle çalışmak ve maddî destekte bulunmaktır. Ancak bunu yapanlar Osmanlının parlak tarihinde yer alabilecektir.

Sonuç

Donanma Cemiyeti'nin başlattığı destek süreci oldukça geniş kapsamlı olmuştur. Bu süreçte -yukarıda değindiğimiz- pek çok etkinlik düzenlenmiş, üretimler ve satışlar yapılmıştır. Somut bir bilgi vermek gerekirse, elde edilen gelire ilk satın alınan -ve "Yadigâr-ı Millet" adı verilen- gemi 15 Ağustos 1910'da İstanbul'a getirilmiştir (Özçelik, 2000: 155). Dolayısıyla, sürecin başlamasından sadece birkaç ay sonra milletin desteği, karşılığını bulmuştur. Hatta, gemiye konulan ad da Cemiyet'in, millete olan minnet borcunu kalıcı bir simgeyle ebedileştirme niyetinin ürünüdür. Bununla birlikte, Cemiyet'in çeşitli gelir kalemleri arasındaki "her Osmanlı'nın 40 para vermesi için" başlatılan "geniş propaganda faaliyeti"nde "istenilen netice elde edilemediği"ni (Özçelik, 2000: 217) biliyoruz. Bu cümleden hareketle Recaîzade Ekrem'in küçürek piyesini bu propaganda faaliyetinin bir enstrümanı olarak görmek mümkündür. Ayrıca, piyeste "Üçüncü Ses" in varlıklı kesime yönelik eleştiri dozu yüksek sözlerinin gerisinde de aynı cümledeki ikinci tespitin, hedeflenen miktara ulaşamamış olmasının büyük rolü vardır, denilebilir.

Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, Üstad Donanma Cemiyeti'ne üye değildir. Anılan piyesinin dışında, onun kuruluş ile ilişkisinin bulunduğu dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Onun desteğini sağlayan kişi, Cemiyet'in üyelerinden Hüseyin Suat olmalıdır. Servet-i Fünun yıllarından gelen tanışıklıkları, onun Recaîzade'den bir eser almasını sağlamıştır, diye düşünülebilir.

Piyese, Üstad'ın edebî kimliği açısından da bakılmalıdır. Bu bağlamda, "Havada Çarpışan Sesler yahut Sahnesiz Bir Temaşa" -oldukça kısa oylumuyla- Recaîzade Mahmut Ekrem'in beşinci piyesi olarak külliyatındaki yerini almaktadır. Piyese, ayrıca, gerek biçim gerekse içerik özellikleriyle Türk edebiyatına bir katkı da getirmektedir. Küçürek piyese formunun güzel bir örneğini oluşturan eser, alegorik ve metaforik içlemeyle de edebî düzeyi yüksek bir metni barındırmaktadır.

Kaynakça

- Baldick, C. (2008). *Dictionary of Literary Terms*, 3. Ed., New York: Oxford University Press.
- Cuddon, J.A.. (1999). *Dictionary of Literary Terms&Literary Theory*, St. Ivesplc: Penguin Books.
- Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, 16.b., Ankara: Aydın Kitabevi.
- Donanma*, S.1, Mart 1910.
- Huyugüzel, Ö.F. (2018). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Dergâh.
- Muallim Naci (1978). *Lûgat-i Naci*, İstanbul: Çağrı.
- Özçelik, S. (2000). *Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şemsettin Sami (1987). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı.

Ek**Havada Çarpışan Sesler****yahut****Sahnesiz Bir Temaşa****Birinci Ses - Bir Osmanlı Yüreği****İkinci Ses - Vatan-ı Müşterek****Üçüncü Ses - Hâtif-i gayb**

Birinci Ses – Ey mukaddes vatan! Şu mübarek toprağın, şu feyzli iklimin, şu parlak seman ile yeryüzünün gerçekçi bir cenneti ancak sen değil misin? Oh! Seni çok severim. Dünyaya gelir gelmez kendimi senin şefkatli kucağında buldum. Senin sâye-i sıyânetinde yürüdüm, gezdim. Senin havanı teneffüs ettim. İçtiğim senin suların, yediğim senin ekmeğin. Senin güneşin, senin ayın, yıldızlarındır ki gözlerimi, gönlümü nûr-ı sürûra gark etti. Senin yüce, azametli dağların; senin yeşil, nihayetsiz kırların, ovalarıdır ki temaşasıyla gönlümde, ruhumda ulvi hisler uyandırdı. Senin bazen müteheyyic, mehîb; bazen sakın, latif engin denizlerin; senin bazen coşkun, bazen durgun derelerin, nehirlerindir ki hazin, dil-pezîr çağılıtlarıyla beni tatlı tatlı, istiğraklara düşürdü.

Evet, bütün bu ulvi temaşalar, zemzemelerdir ki en evvel ruhumu ikaz ederek bana Allah'ımı düşündürdü. Fikrimi, bedenimi terbiye ve tevsî edip beni böyle yetiştiren sensin. İşte hâlâ senin himayet ve sahabetinle mesut, emin ve müsterih yaşıyorum. Bugün neye malik isem bunları bana bahş eden, kazandıran mücerred sensin. Malım, mülküm, servet ve saadetim, insanlığım bütün varlığım seninle duruyor. Hep bu şeyleri sana medyunum. Bugünkü dirliğim senin sıyanet ve inayetine müftedir, yarın ben ma'dum olunca nişâne-i fânîyetimi göğsünde tutacak, gubâr-ı vücûdumu koynunda saklayacak yine sensin. Çünkü sen baki ve ebedîsin. Oh! Mübarek vatanım! Varım, hayatım sana feda olsun...

İkinci Ses – Bilirim. Beni çok seversiniz. Mâder-i hakîkiniz olduğum için beni o kadar aşk ile, o kadar şiddetle sevmenize taaccüb etmem. Bundan dolayı sevinir, iftihar ederim. Ancak sizi istediğim derecede feyz-yâb, mesut göremeyişim kalbimi mahzun ediyor. Ben isterim ki bütün evlâtlarım zinde, çalışkan, bilgîli, zengin, gayretli olsun. Ve hepsi öz kardaşlığa lâıyk bir vifâk ve ittihad ile hoş geçinsin. İşte benim yegâne emelim bu. Ben sizi bu halde görürsem o zaman mesut olurum.

Birinci Ses – Sen merak etme, ey mukaddes vatan! Ey âlicenab mâder-i müşfikimiz! Sen merak etme. Zaten hep senin arzu ettiğin gibi olmağa çalışıyoruz. Ta ki seni mesut edelim. Sen mesut olmalısın ki biz de mesut olalım. Senin mesudiyetin, senin selâmetin, senin mahfuziyetin için varımız, canımız feda olsun! Dünyamız sen, cennetimiz sen, hepsi sensin, ey mübarek vatan!..

Üçüncü Ses– Ey Osmanlı yüreği! Ben de eminim ki vatanınızı bittabi seversiniz. Bunda kat'en şübhem yok. Nasıl şübhe edebileyim ki hubb-ı vatan hiss-i mübârekinden hâlî yürek vuhuşta, sibâ'da, canavarlarda bile bulunmaz. Böyle bir yüreği taşıyan insan kıyafetli mahlûklar varsa bunlar dergâh-ı rahmet-i Rahmândan ebediyen matrud, şeyâtin-i melâinden farklı değildir. Lâkin muhabbet-i vataniyyede birçoğunuz, kavilde olduğu gibi fiilde de cömert olmadığınızı itiraf etmelisiniz. Evet, birçoğunuz, alehusus mamurelerde, şehirlerde bi'n-nisbe daha ziyade rahat ve huzur, daha ziyade sia-i

hâl içinde yaşayanlarınız: "Vatanın için şimdiye kadar ne fedakârlıklarda bulundun? suâl-i müdhişi karşısında titremek lazım gelir!

Vatanın saadet ve selâmet ve mahfuziyeti için çalıştığımızdan, çünkü saadet ve selâmetiniz vatana merbut; vatanla kaim olduğundan bahsediyordun. Bunu ne güzel düşünüp ne güzel söylüyorsun!

Diyordun ki: "Bugün neye malik isem bunları bana bahş eden sensin! Hepsini sana medyunum."

Bu dediklerin doğrudur. Fakat der-hâtır ediyor musun ki vatan kendi kendine durmaz. Onun selâmeti onun mesudiyeti evlâdının hamiyet ve gayret ve faaliyetine bağlıdır. Vatan mesut olmak için mamur olmak ister.

Vatanın devam ve bekası, tealisi onu magbût-ı büldân-ı cihân olacak surette imar ve tezyine müttefikan ve müttehiden çalışmakla, bu da o vatana ciddi, fedakârane hizmet edecek kavi vücutlu, metin ahlâklı, namuskâr, gayur evlât yetiştirmekle, yine o vatana a'dâ şerrinden, ağyar tasallutundan emin bulunduracak kuvvetleri lâıyk olduğu derece-i kemâle getirmekle ve lâzım gelince vatan için hep birden ifnâ-yı mâmeleğe, fedâ-yı nefse müheyya bulunmakla olur. Bunu biliyorsanız da bilfiil isbat ediyor musunuz?

Birinci Ses – Sen kimsin Allah aşkına? Sen ne söylüyorsun? Ne kadar da acı söylüyorsun!...

Üçüncü Ses – Ben kim olursam olayım. Benim sualime cevabın varsa onu söyle...

Birinci Ses – Vatan için kimin fedakârlıktan çekindiği var? İşte donanmamızı takviye için bir îâne-i hamiyet-mendâne de açıldı. Veriyoruz. Vereceğiz...

Üçüncü Ses – İâne-i hamiyet-mendâne öyle mi? Vatan için malınızdan edeceğiniz fedakârlık -ki hakikatte bir vazife ifasından, vatan-ı mukaddese borçlarınızın faizinin faizini bile kapartamayacak birer ale'l-hesab vermekten başka değildir- zuefânın kudret ve istitâatleriyle ölçülünce bir nisbet-i i'tidale mütekârib görünürse de birçok kavilerin, zenginlerin fedakârlık diye verebildikleri şeyler, vatanına olan borçlarından bir cüzî mahcupluk göstermiyor, bilâkis büyük bir iş yapmış gibi tefahür etmek istiyorsunuz?

Birinci Ses – Lâkin sen kimsin? Ne kadar da katı söylüyorsun!

Üçüncü Ses – Dinle, daha bitirmedim: Eminim ki hepiniz...

İkinci Ses – Artık elvermez mi? Ben evlâtlarımın muaheze olduğuna, hem de haksız yere muaheze olduğuna tahammül edemem. Onun için susmanı isterim.

Üçüncü Ses – Azıcık müsaade et. Şimdi bitireceğim: Eminim ki hepiniz aynı his ve fikir ile düşünürsünüz. Hepiniz rahatınızı, servetinizi, saadetinizi, selâmetinizi -bir kelime ile- bütün mevcudiyetinizi vatana medyun olduğunuzu söylersiniz. Ancak bedenlen, malen, ifâ-yı vazife dakikası gelince birçoklarınız bu vazife-i mukaddese önünde -artık söyleyeceğim- irkilirsiniz. Zevke, sefahate para bulur, zevk ve sefahat yolunda her türlü yorgunluğa katlanırsınız. Fakat muhabbet-i vataniyyenin emrettiği edna hizmetlerden -evet, yine söyleyeceğim- ekseriyet itibarıyla, kaçınırsınız. Yirmi beş, otuz milyon Osmanlı'nın bu mübarek vatanın inde'l-îcâb müdâfaa-i hukuku te'mîn-i selâmeti için, nevâkısı

muhtâc-ı ikmâl olan donanma hesabına verdiği borç bir milyon lirada kalmamalı, hiç olmazsa sekiz, on misline varmalıdır!

Birinci Ses – Varmayacağı neden malûm? Ah sen kimsin? Ne kadar acı söylüyorsun!..

Üçüncü Ses – Azıcık sabret ki sözümü bitireyim: Vatana borç ödemekteki gayretsizlik, dîn-himmetlik gariptir ki vatanın nam ve ihsanatından en ziyade müstefid olanlarınızda görünüyor. Buna dikkat et: Kadınlıklarına en çok lâzım ve bundan dolayı evlâtlarından, hayatlarından sonra yanlarında en çok kıymettar olan esbâb-ı tezyînelerini, yani mücevheratlarını, hulyatlarını vatana hizmet yolunda seve seve bezl ve terk etmekten çekinmeyen şayân-ı ibcâl bazı muhadderat ile vatan için bedenlen, malen va'd ü i'lân-ı fedâkârî ile tefahura lüzum görmeksizin işte o mübarek vatanın müdafaası emr-i mukaddesinde hûn-ı hamiyet ü hamâsetlerini son katresine kadar isara her dakika hazır ve muntazır buldukları halde diğer tarafından yine o vatan için açılan bir cihâd-ı müsâbaka-i nakdiyyede bi'n-nisbe pek zayıf ve hafif keselerini boşaltmaktan geri kalmayan kahraman askerlerin hareket-i âlî-cenâbanelerinden o gayretsiz zenginleriniz niçin ibret almıyorlar acaba? Diyeceğim ki bazı istisnalardan kat'-ı nazar umûmunuz tarîka-i hamiyet-i vataniyyede düşündüğünüz, hissettiğiniz gibi yürümüyorsunuz. Buna mümkün mü ki teessüf olunmasın?

Birinci Ses – Oh! Söyleme, artık elverir... Doğru söylüyorsun, fakat pek acı söylüyorsun..

Üçüncü Ses – Daha söyleyeceklerim var: Bir kere de başka vatanların evlâtlarına...

İkinci Ses – Yok. Artık susmanı rica ederim. Başka vatanlarla beni, başka vatanların evlâtlarıyla benimkileri mukayeseye kalkışmana mümkün değil razı olamam. Ben evlâtlarımın bana karşı muhabbetlerini benim için ne büyük fedakârlıklara, her dakika müheyya olduklarını şimdi öğrenecek değilim. Evlâtlarım içinde en zayıf nisvanından, en masum sıbyanına kadar; gani olsun, fakir olsun, hiçbir fert yoktur ki benim hukukumu müdafaa, benim mahzuziyet ve selâmetimi temin için fedâ-yı mâmelek, bezl-i hayât etmekten kaçsın. Benim sevgili Osmanlılarımın indinde -bu söyleyeceğim hakikate bütün tevârîh-i âlem şahittir- evet, benim Osmanlı nâm-ı mübeccelini taşıyan evlâtlarımın indinde mal ve canın hiçbir ehemmiyeti yoktur. Sevgili evlâtlarım beni muhtırada görmesinler. Öyle bir hâl karşısında kendilerini cûş ü hurûştan, son derecede fedakârlığı göze aldılmaktan alıkoyabilecek hiçbir mülâhaza, hiçbir kayıt, hiçbir kuvvet olamaz. Donanmayı takviye lüzumundan bahsolunuyordu. Evlâtlarımın bu işteki gayretlerini de takdir ederim. Edilen fedakârlıklar lâyük olduğu dereceye çıkmadıysa -ki ümidimce çıkacaktır- bu kusur kendilerinin değil, onları yarım asra karib bir zamân-ı medîd zarfında, hain ayaklarıyla ezip hırpalayan, onlara bir kâbûs-ı gafletin bâr-ı sakîl-i tahammül-fersâsı altında göz açtırmayan onları sefil ve fakir, ser-gerdân ve perişan eden hükûmet-i istibdâdiyenin mezâlim-i gûn-â-gûnudur. Sevgili evlâtlarımın o sergüzeşt-i esâret ü mazlûmiyetlerini yâd ile tecdîd-i âlâm ü teessürat etmek istemem. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki: Zavallı evlâtlarımın otuz bu kadar sene çektiği ıztıraplara, sefaletlere -âciz ve bî-kudret- uzaktan seyirci kaldığım kadar benim de yüreğimden kan giderdi. Nihayet ben de böyle harap oldum! Fakat bundan sonra... Evet, hele evlâtlarım bir kere o sersemliklerini geçirip kendilerini bulsunlar -göreceksin ki- ondan sonra...

Birinci Ses – Oh! Var ol, vatan-ı mukaddes! Ulüv-i cenâbınla, şefkatinle, mürüvvetinle ilelebet yaşa! Bütün varımız, canımız sana feda olsun...

Üçüncü Ses – Ey mübarek vatan-ı Osmâniyân, ey evlâdına şefkat ve merhameti, onlar için gayreti nihayetsiz mâder-i muhterem ü muazzez, müebbeden yaşa! Ümit edelim ki sevgili evlâdın olan

Osmanlılar sabıkta olduğu gibi bundan sonra da sana her cihetle lâıyk evlât olsunlar. Ve en evvel bugün senin selâmet ve mahfuziyetine -biavniillâh- kâfil olacak donanmanın noksanını tamamlamak için âlî-cenâbâne fedakârlıklarımı bütün dünyanın hayret ve takdirini calib bir derece-i bâlâ-terîne çıkarmağa elbirliğiyle çalışarak binlerce mefâhir-i sâbıka-i milliyyelerinin en parlaklarından birisini teşkil edecek bu hareket-i civân-merdâneleriyle tarihin bu asra ait fashına nâm ü şân-ı vatanperveranelerini hatt-ı zerrîn ile naksettirsinler!...